

РОЗДІЛ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ

УДК [330.110:28] (477)

Р.В. Капінос

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ПРОЦЕСУ ПРАЦІ В КОЛЕКТИВНИХ
ГОСПОДАРСТВАХ КОНФЕСІЙНОГО ТИПУ

Стаття присвячена аналізу процесу праці в умовах релігійних общин. Визначаються: вид, тривалість, зміст робіт, неробочі дні.

Ключові слова: колективні господарства, господарства конфесійного типу, процес праці, робочий час, господарська діяльність.

Статья посвящена анализу процесса труда в условиях религиозных общин. Определяется: вид, продолжительность, содержание работ, нерабочие дни.

Ключевые слова: коллективные хозяйства, хозяйства конфессионального типа, процесс труда, рабочее время, хозяйственная деятельность.

The article is devoted to the analysis of labour in conditions of religious communities. Determined: kind, duration, maintenance of works, day-offs.

Keywords: collective economies, economies of confessional type, process of labour, working hours, economic activity.

Постановка проблеми. Розвиток економічного життя показує, що конфесійні господарства існували в будь-якій економічній системі, на кожному з історичних відрізків. Принципи процесу праці, тисячі років тому розроблені в рамках неприбуткових організацій, і дуже ефективні в цій сфері, були пізніше перенесені в прибуткову і державну економіку, але не змогли дати належного результату в цих системах. Головною причиною, за припущенням, була відмова від конфесійного характеру господарської діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Певні питання економіки релігійних організацій піднімалися в роботах Л.І. Абалкіна, М.Я. Лемешева, Г. І. Шмельова, С. К. Орловської, П. Б. Лаговського, Н. І. Мітрохіна, Г. І. Ахінова, В. В. Сімонова і ряду інших авторів. Дослідження особливостей процесу праці в релігійних общинах

відрізняється безсумнівною актуальністю, поскільки дає наочну картину господарства, заснованого на гуманістичних принципах і до того ж економічно ефективного.

Мета статті. Метою статті є вивчення досвіду конфесійних господарств, що мають унікальну здібність організовувати вискоелективні, міцні, згуртовані, гнучкі, цілеспрямовані об'єднання та продуктивну працю за самих несприятливих організаційних і фінансових умов.

Виклад основного матеріалу. Процес праці в умовах колективного господарства конфесійного типу знаходиться під безпосереднім впливом релігійної ідеології:

1. Релігійна віра регламентує кількість робочих та неробочих днів (мусульманська община – близько 300 робочих днів; православна, католицька общини – близько 240 робочих днів, общини мормон – близько 250-260, Свідки Єгови – 360).

2. У вищих формах конфесійних господарств робочі дні регламентуються всебічно.

Визначаються:

- а) види робіт;
- б) інтенсивність, тривалість робіт;
- в) зміст робіт.

3. У неробочі дні забороняються або всі види господарської праці, або, у виняткових випадках, спеціально обговорюються допустимі.

Встановлення неробочих, «святкових» днів, має дуже велике значення для працівників. Перший «неробочий» день був установлений саме завдяки релігійному культу (мається на увазі єврейська субота – шабат). У неробочі дні працівник – член релігійної общини:

- відновлює сили для роботи;
- зайнятий «духовною працею».

У той же час обов'язок працювати – один із невід'ємних догматів більшості релігійних культів. При цьому всі релігійні конфесії визначають, що господарча діяльність:

- обов'язок усіх членів общини;

- повинна бути якісною («як для Бога») (Колосянам 3,23);

- не повинна ні в чому суперечити моралі: «Брати, вмючи працювати, нехай працюють та виконують те ремесло, яке знають, якщо тільки це не буде проти спасіння душі та може виконуватись пристойно» [1, с. 30]; у монастирських майстернях не подобає проводити робіт або заводити ремесел, які можуть шкідливо вплинути на душевне «преуспяние братии» [2, с.116];

- завжди повинна поєднуватися з «духовною» працею (читання молитов та релігійних книг до, під час та після виконання робіт);

- несумісна з будь-якою «конкуренцією».

Особливо суворо та чітко розподіляється робочий день у монастирях.

Робочий час католицького монаха – траписта має таку структуру:

- з 9 год. ранку – вихід у поле або на іншу роботу;

- з 11 год. 30 хв. – спільна трапеза;

- з 12 год. 15 хв. – година відпочинку;

- з 13 год. 15хв. – робота в полі, у майстерні або на фермі;

- з 16 год. 30 хв. – вечірня у часовні.

Таким чином, загальний час роботи складає близько 6 годин [3].

Робочий час православного ченця на горі Афон (руський Пантелеймонов монастир):

- з 7 до 9 год. ранку – «послушання», практично для всіх ченців, включаючи старих (в ліс, на виноградники, городи);

- з 9 год. – трапеза; після – «послушання» до 13 год.;

- з 13 до 15 год. – чай та відпочинок;

- з 15 до 18 год. – послухання.

Загальний робочий час – близько 9 годин.

Про інтенсивність роботи, якої може досягти член релігійної общини, можна судити з таких фактів:

1. З того часу, як у листопаді 1999 року в общині Свідків Ієгови почала свою дію «програма будівництва», у 92 країнах було збудовано 2097 «Царських Залів» (свого роду «церков общини») – таким чином, у середньому за тиждень будувалось 22 Зали! [4, с.20]. У більшості нерозвинутих країн на те, щоб збудувати «Царський Зал», треба не більш 3-4 тижнів. В одній тільки Африці у 2001 р. було збудовано 1074 «Царські Зали» – тобто в середньому за один робочий день будувалось чотири зали! [4, с.17].

2. Православний владика Трифон, після того як йому вночі з'явилось диво (Толгська ікона на дереві), разом з ярославськими жителями за день поставив «обыденный» дерев'яний храм.

Якість праці віруючого працівника загально відома.

Чудовий приклад високої якості роботи руського чернецтва дають дороги Валаамського монастиря. Так, дорога, яка починається від готелю для полонників та прокладена свого часу настоятелем монастиря, ігуменом Дамаським, «пряма, рівна (при цьому треба враховувати кам'янисту, нерівну місцевість Валаамського острова), яка дивує гладкістю своєю», цілком годиться навіть «для автомобілів Франції» [5, с.63]; острів оточує дорога, «яка дивує своєю гладкістю та старанністю прикраси: камінчик до камінчика, наче мозаїка» [5, с.73].

Великі вигоди має колективне господарство конфесійного типу також завдяки відсутності чіткої спеціалізації на якому-небудь одному виді господарських робіт, а також через залучення робочої сили з усіх професійних класів суспільства. Крім того, стаючи членом общини, працівник часто з легкістю освоює не один новий вид робіт, а кілька.

За свідченнями пасторів сучасних баптистських общин Харкова, баптисти практично не мають потреби в найманій робочій силі, оскільки, наприклад,

серед членів церкви «Преображення», яка нараховує до 1200 осіб, можна знайти у необхідній кількості і будівельників, й електриків, і бухгалтерів.

Використання общиною у своїй господарській діяльності роботи переважно самих общинників не тільки заощаджує кошти общини на заробітну платню працівників, але й служить гарантією від крадіжок. Так, в медресе м. Харкова початково використовувалася наймана робоча сила немусульман, однак через постійні крадіжки найманими працівниками, довелось від неї відмовитись; у теперішній час на громадських засадах столярами в общині працюють два підсобні робітники – обидва мусульмани; община здає столярам в оренду одне з підвальних приміщень будови медресе.

Свідки Іегови вчать, що християнин-робочий не стане красти у роботодавця не тільки речі, але й час – приходити на роботу після початку робочого часу чи йти раніше, часто йти під час роботи на короткі перерви.

Стосовно неробочих днів та видів заборонених робіт навіть у межах однієї общини немає єдиної точки зору.

Наприклад, у мормонів України неробочий день – це неділя (день богослужіння), у мормонів Західної Європи – субота та неділя, у мормонів Філіппін – понеділок.

У мусульман п'ятниця – святковий вихідний день, це день, коли всі мусульмани збираються в мечеті для спільного п'ятничного намазу; але коли мусульманин живе в немусульманській країні, він, підкоряючись законам країни, виходить на роботу; у той же час, коли у мусульманина є право вибору у ставленні до виконання денного намазу (12 год. дня), він не стане працювати.

У євреїв у суботу встановлено 39 основних видів (авот) та безліч підвидів (толадот) заборонених робіт. Так, наприклад, полив рослин – толада сівби, прополка – орання, додавання масла в світильник – запалювання вогню. У додаток до біблейських заборон є різні равінські заборони, введені як

«Загорода до Тори», наприклад, заборона їзди верхи, грошових операцій, роботи за комп'ютером та інше. Однак усі заборони знімаються, коли робота пов'язана зі збереженням людського життя (робота лікарів, військових).

Баптисти вірять, що оскільки навіть Ісус зціляв у суботу, для християнина цілком можливо виконувати термінову роботу навіть у святкові та недільні дні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У межах релігійних общин процес праці має релігійне забарвлення, що виявляється в регламентуванні: 1) співвідношення робочих та неробочих днів; 2) тривалості, змісту та виду робіт; 3) виду заборонених у неробочі дні робіт.

Подальші дослідження цього економічного феномену повинні будуть спрямовані на більш детальний аналіз особливостей процесу праці в таких різних господарствах конфесійного типу, як буддизм, конфуціанство, сінтоїзм.

Література

1. Святой Франциск Ассизский. Сочинения. – Москва: Издательство францисканцев-братьев меньших конвентуальных, 1995. – 160 с.
2. Серафим, игумен. Мужской общежительный устав. – Москва, 2000. – 332с.
3. Фросар Андре. Соль земли. О главных монашеских орденах. – Киев: Кайрос, 2001. – 116 с.
4. Ежегодник Свидетелей Иеговы. 2002. – Watchtower bible and tract society of New York, Inc., 2002. – 220 с.
5. Зайцев Борис. Валаам // Литературная учёба. –1990. – Кн. 5. – С.63-73.